

Trupele auxiliare romane recrutate din Gallia și Germania în perioada Principatului

-rezumat-

Emilian Drăgan

Cuvinte cheie: *auxilia, primus pilus, centurio, decurio, praefectus, principales, alae, cohors*, Gallia, Germania, gali, germani, triburi, provincii, armata romană, trupe auxiliare.

Cuprins

I. Introducere

II. Trupele auxiliare romane din timpul regalității până în perioada Principatului

III. Trupele auxiliare romane recrutate din Gallia.

a. Alae

b. Cohortes

IV. Trupele auxiliare romane recrutate din Germania

a. Alae

b. Cohortes

c. Numeri

V. Trupele auxiliare romane recrutate din Gallia și Germania în Dacia

VI. Concluzii

VII. Catalogul inscripțiilor

VIII. Abrevieri

IX. Bibliografie

Tabel cronologic

Lucrarea abordează o temă studiată în istoriografie, cea a istoriei militare. Este o încercare de studiere a soldatului roman recrutat din două provincii; Gallia și Germania. Provenit din două culturi diferite, putem vorbi de doi oameni diferiți care se întâlnesc într-un loc comun și

acela este armata romană. Metoda de lucru are la bază în principal studierea inscripțiilor epigrafice, scrierile antice și studiile despre armata romană ale autorilor moderni. Pe baza diplomelor militare și a altor inscripții am putut alcătui o cronologie a staționării trupelor auxiliare romane recrutate din Gallia și Germania în diferite provincii din Imperiul Roman. Pentru câteva trupe care nu apar în diplomele militare, studierea lor a fost făcută pe baza inscripțiilor epigrafice descoperite. Pentru a completa informațiile oferite de diplomele militare și de alte inscripții am folosit scrierile antice și studiile moderne despre armata romană.

Lucrarea începe cu studierea a evoluției trupelor auxiliare romane, de la începuturile lor până în timpul Principatului. Începând încă din timpul republicii, romanii s-au folosit atât de aliați cât și de cei învinși pentru a-și completa trupele, mai ales cu trupe care aveau un sistem de luptă specific. De la războiul cu Cartagina și până la sfârșitul republicii, trupele auxiliare indiferent că erau trupe ale regilor clientelari ori trupe recrutate de la triburile supuse, aceste trupe au fost nelipsite în componența armatei romane.

Dacă până la reforma militară a lui Marius din anul 108 a. Chr., senatul sub o formă sau alta supraveghea recrutarea de trupe „auxiliare”, de la aliați ori de la populațiile cucerite, după această reformă rolul generalului care conducea armata începe să fie tot mai important în deciziile privind aceste trupe. În timpul Principatului trupele auxiliare au fost răspândite prin provinciile romane, unde au fost subordonate legiunii dacă era o provincie de graniță. Această subordonare era de fapt o integrare în sistemul de apărare al provinciei, un sistem în care legiunea și auxiliarii formau un întreg, o trupă auxiliară scoasă din acest sistem era vulnerabilă în fața unui atac din afara graniței. Trupele auxiliare care au fost cantonate în provinciile interioare din Imperiul Roman au avut misiunea de a ajuta la administrarea și mai ales la păstrarea ordinii în provincie.

Schema de organizare internă a unităților auxiliare a fost în mare aceeași cu a unei cohorte legionare, dar adaptate necesităților logistice ale auxiliiei. În trupele auxiliare lipseau artileria, inginerii și topograful care erau în legiune. Antrenamentul și condițiile de viață sunt armată erau la fel ca în legiune doar plata era mai puțină și anii de serviciu militar mai lungi. Unele dintre aceste trupe auxiliare erau specializate în anumite acțiuni militare cum ar fi cele de cercetare, poliție militară, arcași, prăștieri. Toți ofițerii care se aflau la conducerea unei unități auxiliare trebuiau să fie cetățeni romani.

Capitolul al treilea este dedicat trupelor auxiliare romane recrutate din Gallia. Este studiată separat fiecare trupă recrutată din Gallia. Capitolul este împărțit în două subcapitolele, primul este dedicat trupelor de cavalerie, *alae*, al doilea studiază trupele de infanterie, *cohors*. Din cele trei provincii cucerite de Caesar; Aquitania, Gallia Lugdunensis și Gallia Belgica, între secolele I și III p. Chr, au fost recrutate un număr de 57 de unități în trupele auxiliare romane. Cele mai multe unități au fost recrutate din Gallia Lugdunensis, un număr de 24 de *alae* și 15 *cohors*. Din Gallia Belgica au fost recrutate 13 unități militare din care 2 erau *alae* și 11 *cohors*. Din provincia galică Aquitania au fost recrutate 5 *cohors* din tribul *Biturigi*. Toate trupele recrutate din Gallia Lugdunensis au denumirea de *Gallorum*, nu le apar numele triburilor din care au făcut parte. Majoritatea acestor trupe au fost recrutate în prima jumătate a secolului I p. Chr., dar unele dintre triburile din Gallia Lugdunensis au trimis soldați în armata romană încă din timpul lui Caesar. Lipsa numelui de trib lângă indicativul unității se poate datora dezvoltării urbane mai accentuate de după cucerirea romană. Numele care s-a păstrat la unele trupe de cavalerie, recrutate din această provincie, amintesc fie de primii comandanți ai acestor unități, fie de soldați care au avut un merit deosebit în istoria unității. Se poate spune că la aceste unități de cavalerie exemplul personal și abilitățile în luptă erau aproape mitizate de componenții trupei, astfel trupa căpăta un anumit respect și se năștea o anumită tradiție, numele trupei era și un totem pentru soldații ei. Mai mult ca sigur multe trupe din acestea care aveau un nume ce amintea de un soldat viteaz erau trupe de elită, și ca să fie recrutați soldați în ele, trebuiau trecute probe dificile. Fiind o provincie care nu avea graniță directă cu lumea barbară, și fiind strădată de drumurile comerciale ce legau Marea Nordului de Marea Mediterană, în Gallia Lugdunensis urbanizarea a fost mai facilă. Dar și nivelul de dezvoltare al *oppidumuri*-lor celtice care în jurul secolului I a. Chr. au ajuns la un nivel de dezvoltare apropiat orașelor romane, au ajutat la această dezvoltare. Multe din trupele recrutate de aici au participat la cucerirea Britanniei, iar altele au fost cantonate pe Dunăre. Din aceste trupe de cavalerie au fost făcute unități combinate cu trac, bosporani etc. Aproape jumătate dintre *alae* recrutate din această provincie au fost trimise în estul imperiului, asta însemnând provinciile de la Dunărea de Jos și Asia Mică. Restul unităților au fost cantonate pe granița de pe Rin și în Britannia. Din cele 12 *alae* trimise în estul Imperiului Roman, 7 au fost cantonate în provinciile Pannonia, Moesia și Dacia. Aproape tot atât de multe au fost cantonate pe granița de pe Rin. Această așezare a trupelor arată pericolul pe care îl reprezentau triburile aflate la granița de la Rin și Dunăre. Faptul că aceste triburi se bazau tot

mai mult pe cavalerie în războaie și incursiunile în Imperiul Roman necesitatea a făcut ca în secolul al II p. Chr., unele trupe de gali să fie combinate cu traci și bosporani și o ală din Siria fie specializată în a tragerea cu arcul călare. Această transformare a fost făcută pentru a contracara modul de luptă al parților. În provinciile de la Dunăre două *alae* au fost combinate cu annoni și adaptate stilului de luptă al sarmaților. Această adaptare a presupus protejarea calului și a călărețului cu zale și înarmare lui cu o lance adoptând un mod de luptă asemănător cavalerilor medievali. În privința cohortelor care au fost recrutate din Gallia Lugdunensis, pare să existe un echilibru în plasarea lor în provinciile romane. Unele dintre ele au fost cantonate și în Africa de Nord și Hispania.

Singurele triburi care își păstrează numele tribului lângă indicativul unității sunt cele din Gallia Belgica. Cele mai multe unități sunt cele recrutate din tribul de *Lingones* urmat de cel de *Treviri*. Poate revolta batavă a întârziat o romanizare asemănătoare cu cea din Gallia Lugdunensis. În general trupele au fost recrutate din cele mai războinice triburi din această provincie, la fel s-a întâmplat și cu cei din triburile de origine germanică. Sunt triburi care au participat la rebeliunea batavă și care au fost învinse, poate această participare masivă și constantă în armata romană a fost o condiție a păcii. Popoarele învinse de Roma nu primeau un statut juridic prea avantajos lor, din această cauză dezvoltarea lor economică era mai lentă, fiind nevoiți să găsească alte căi de supraviețuire. Una dintre aceste moduri prin puteau asigura traiul de zi cu zi al familiei, chiar să avanseze pe scara socială, era înrolarea în armată. Cu cât provincia este mai spre interiorul Imperiului Roman recrutarea în *auxilia* scade, acesta poate fi un semn de romanizare ori populațiile autohtone au un trai de viață destul de confortabil, încât să nu fie nevoite să se înroleze. Aquitania este un caz special față de celelalte două provincii galice. Fiind o provincie care a avut granița cu romanii încă din vremea Republicii, modul de viață roman a pătruns mai devreme. Aici nu au existat revolte împotriva romanilor și provincia a fost mai ferită de incursiunile barbare. Fiind o provincie în care asupra modului de viață al oamenilor nu planau incursiunile și jafurile de dincolo de graniță, iar urbanizarea a stins conflictele intertribale, poate pornirile războinice au fost diminuate. Trupe au fost recrutate din cel mai mare trib, *Biturgi*, posibil ca garanție a loialității lor față de Roma, iar în timp aceasta poate a devenit o tradiție la acest trib, în a trimite tinerii în armata romană.

Capitolul al patrulea prezintă trupele auxiliare romane de origine germanică recrutate în armata romană. Trupele au fost recrutate din triburile germanice care locuiau în provinciile:

Gallica Belgica, Germania Inferior și Germania Superior. Capitolul este împărțit în trei sub capitolele conforme cu tipurile de unități recrutate, unități de cavalerie-*alae*, infanterie-*cohors*, și unități etnice-*numeri*. Dintre triburile de germani au fost recrutate 31 de unități auxiliare regulate și 6 unități de tip neregulat. Unitățile de cavalerie care au supraviețuit revoltei din 68 p Chr. sunt foarte puține, doar despre cinci mai avem informații. Una singură a fost trimisă în Britannia celelalte patru au fost trimise în provinciile de la Dunărea de Jos. Poate de frica unei alte revolte romani nu au mai înființat mai multe unități de cavalerie, iar cele existente le-au trimis acolo unde a fost nevoie cel mai mult de ele. Pe lângă aceste *alae* exista *equites singulares Augusti*, cavaleria din garda împăratului. care la început era formată din germani și chiar după revolta batavă numărul germanilor în gardă a fost însemnat. Împărații romani preferau să aibă în garda personală germani fiindcă aceștea puneau onoare mai presus de intrigile de la palat chiar poate și recompensele. Din 27 de cohorte recrutate din triburile de germani 16 au fost cantonate sau au trecut prin Britannia. Multe din aceste trupe au participat la cucerirea Britanniei au rămas pe insulă. Cohortele care au fost în Europa au fost cantonate în general pe linia Dunării. Ele au participat la războaiele dacice, unele rămânând ca și garnizoane în provincie. Cele mai multe unități de origine germană au fost cele recrutate din rândul batavilor. Este posibil ca acest număr de trupe dat de ei armatei romane să fie o obligație impusă de romani după ce i-au învins în anul 70 p. Chr., Un număr destul de mare de trupe recrutate din rândul triburilor care au fost aliate cu ei, cum ar fi *Tungri*, *Nervii*, sunt înregistrate ca unități auxiliare ale armatei romane. Au mai existat 5 unități de *numeri*, acestea au fost recrutate dintre triburile de pe granița germană. În general ele au fost cantonate pe graniță, doar în campaniile militare erau deplase în alte provincii.

Capitolul cinci este un studiu de caz despre cum au evoluat aceste trupe într-o provincie ocupată, și anume Dacia. Fiind ultima provincie cucerită și prima părăsită, Dacia a prins cele două momente cruciale din istoria armatei romane din această perioadă. Primul este momentul când armata se află la apogeu, este momentul de vârf al existenței sale, atunci când Imperiul Roman duce războiul de cucerire. Al doilea moment este acela când începe declinul armatei, încep răzvrătirile militare, slăbește disciplina în armată. Capitolul mai abordează și impactul care l-au avut aceste trupe în procesul de romanizare al provinciei, evoluția socio-economică determinată de șederea acestor trupe în Dacia. Această evoluție este strâns legată de evoluția Imperiului, iar din evoluția acestor trupe din Dacia, putem trage o concluzie (păstrând

proporțiile) despre evoluția acestor trupe în întreg Imperiul Roman în aceste trei secole. Lucrarea mai cuprinde la sfârșit un catalog cu inscripțiile epigrafice ordonate cronologic, acolo unde a fost posibil, la fiecare trupă auxiliară recrutată din Gallia și Germania.

Trupele auxiliare romane recrutate din cele două provincii au fost integrate foarte bine în sistemul de luptă roman. În primul rând datorită comandai și instrucției care se făcea de către ofițerii romani. Comenzile erau date în limba latină, modul de luptă era ca cel al legiunii cu unele particularități la unitățile cu un anumit specific. Ele au fost folosite în luptă și ținându-se cont de abilitățile lor de luptă.

Este posibil ca numărul total al trupelor romane recrutate din triburile de gali și germani să fi fost mai mare, dar din păcate în sursele istorice doar aceste unități au supraviețuit. Această cercetare a încercat să urmărească evoluția în decurs a trei secole a trupelor auxiliare romane recrutate din Gallia și Germania. Începând de la organizarea ierarhică a trupelor auxiliare și până la identificarea, urmărirea evoluțiilor unităților recrutate din cele două provincii, cercetarea a încercat să aducă la suprafață un segment din viața armatei romane.